

WARSZAWSKA WISŁA – SKARB CZY PROBLEM?

Marzena Łazicka

KATEGORIA WIEKOWA: 10-14 LAT

Mazowsze.
serce Polski

ADRESAT: uczniowie w wieku 14 lat.

CZAS ZAJĘĆ: 90 minut.

SŁOWA KLUCZOWE: geografia, Wisła, rzeka, krajobraz.

WPROWADZENIE

Scenariusz jest propozycją zajęć terenowych do przeprowadzenia w trakcie lekcji geografii. Dzięki bezpośredniemu kontaktowi z przyrodą uczniowie lepiej poznają swoje środowisko i przyswoją przekazaną wiedzę. To skuteczna lekcja kształcenia geograficznego. Celem proponowanych zajęć w terenie jest pokazanie, jaki wpływ na otoczenie ma człowiek i co może w tym otoczeniu zmienić, poprawić.

CELE OGÓLNE

Obserwacja rzeki i jej otoczenia. Wskazywanie wpływu działalności człowieka na stan rzeki.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Uczeń:

- opisuje trasę według przyjętych kryteriów, z wykorzystaniem mapy topograficznej;
  - posługuje się pojęciami geograficznymi;
  - zna zasady bezpiecznego poruszania się po chodniku, na przejściu dla pieszych oraz na moście i ich przestrzega;
  - rozpoznaje i nazywa wybrane elementy krajobrazu;
  - obserwuje i opisuje cechy nadwiślańskiego krajobrazu naturalnego;
  - obserwuje i opisuje cechy nadwiślańskiego krajobrazu antropogenicznego, wskazuje czynniki powodujące zmianę krajobrazu naturalnego;
  - na podstawie materiałów opisuje wygląd i funkcje rzeki w minionych wiekach;
  - utrwała obserwacje w formie rysunku;
  - zna wartość przyrodniczą i kulturową rzeki;
  - wskazuje różne funkcje rzek;
  - potrafi zbudować prosty filtr do wody;
  - opracowuje wnioski z zajęć w formie graficznej – metaplanu;
  - rozwija umiejętność współpracy w zespole i odpowiedzialności za powierzone zadanie.
-

METODY PRACY:

- obserwacja bezpośrednia,
  - praca z mapą topograficzną,
  - działanie praktyczne – filtrowanie wody,
  - metoda pomiaru (rzeki),
  - metaplan.
-

FORMY PRACY:

- praca w zespole,
- praca indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- mapy topograficzne, kompas;
- bloki – szkiecowniki, pisaki, ołówki, kredki;
- taśmy miernicze;
- filtry do wody.

MIEJSCE ZAJĘĆ: okolice Mostu Świętokrzyskiego na prawym brzegu Wisły.

UWAGI POPRZEDZAJĄCE REALIZACJĘ ZAJĘĆ

Uczniowie przed zajęciami w terenie oglądają na lekcji zdjęcia, reprodukcje, foldery dotyczące Wisły z różnych okresów. Mogą też wykonać w szkole prowizoryczne filtry do wody z plastikowych butelek, waty, węgla drzewnego oraz piasku i żwiru różnej grubości.

BIBLIOGRAFIA

J. Angiel, *Warszawska Wisła – skarb, czy problem?*, „Geografia w Szkole” 2007, nr 4.

J. Angiel, *Lekcje w terenie – skuteczna forma kształcenia geograficznego*, „Geografia w Szkole” 2007, nr 4.

J. Angiel, M. Podlasiecka, *Mój region Mazowsze. Zeszyt edukacji regionalnej*, WSiP, Warszawa 2000.

S. Musiał, *Metody aktywizujące na lekcji geografii*, „Geografia w Szkole” 2000, nr 5.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

www.jawisla.pl.

www.foto.onet.pl.

Dostęp 6.07.2017.

Mosty Świętokrzyski (z prawej) i średnicowy (z lewej) na Wiśle w Warszawie

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Podanie celu ogólnego zajęć.
2. Przypomnienie podstawowych zasad bezpieczeństwa nad rzeką.
3. Podział klasy na grupy, przydzielenie zadań, rozdanie materiałów.
4. Informacje o sposobie wykorzystania materiałów i metodach zapisu spostrzeżeń.
5. Realizacja zaplanowanych zadań.
6. Podsumowanie zajęć w szkole.

PROPOZYCJE ZADAŃ NA ZAJĘCIACH TERENOWYCH NAD WISŁĄ W WARSZAWIE

Zadanie 1. Pomiar szerokości rzeki

Przed wejściem na most uczniowie mierzą długość swoich kroków za pomocą taśmy mierniczej. Po wejściu na most odliczają liczbę swoich kroków między linią od jednego do drugiego brzegu. Po zejściu z mostu obliczają szerokość Wisły na tym odcinku.

Zadanie 2. Wisła wczoraj, dziś i jutro

Ucniowie otrzymują 3 połączone ze sobą kartki z bloku (szkicownika). Każda kartka to ten sam wycinek krajobrazu Wisły, tylko w innym czasie. Uczniowie pierwszy szkic krajobrazu wykonują na środkowej kartce – nanoszą na niej elementy krajobrazu naturalnego i antropogenicznego zaobserwowanego w trakcie zajęć. Elementy krajobrazu oznaczają symbolami, które później objaśnią w legendzie.

Na pierwszej kartce szkicują obraz tego samego krajobrazu nadwiślańskiego, ale sprzed 100 (może 200 i więcej) lat. Inspirują się zdjęciami, reprodukcjami i folderami obejrzanymi wcześniej na lekcji oraz objaśnieniami nauczyciela. Na trzeciej kartce, w ramach pracy domowej, mają narysować, jak sobie wyobrażają ten sam odcinek Wisły

za kilka lat. Mogą tu pofantazjować i pochwalić się swoimi pomysłami. Przy tym zadaniu należy zwrócić uwagę na umieszczenie w szkicach takich elementów, jak: sztuczne zwężenia koryta rzeki, wały przeciwpowodziowe, różnice między jednym a drugim brzegiem, ławice, kępy, poldery. Rysunki powinny być zorientowane z mapą (zaznaczony kierunek N), przedstawiać inne walory przyrodniczo-kulturowe rzeki, uwidaczniać funkcję i znaczenie rzeki w danym okresie. Należy zwrócić uwagę uczniów na wykorzystanie skarpy wiślańskiej w dawnych czasach i spożytkowanie jej walorów, zarówno obronnych (lokalizacja zamków), jak i reprezentacyjno-widokowych (rezydencje królewskie i magnackie), oraz na jej funkcje gospodarcze i transportowe (wioska rybacka, przystanie).

Zadanie 3. Laboratorium terenowe

Plaża i brzeg rzeki są dobrym laboratorium terenowym – można tu zaobserwować wygląd ziarenek piasku, erozyjną działalność rzeki, florę, faunę rzeki i jej brzegów. Na brzegu nietrudno odszukać ślady świadczące o akumulacyjnej i erozyjnej działalności rzeki (drzewa, gałęzie, namuły itp.). Warto także nabrać wody w szklane naczynie i ocenić jej zabarwienie, zapach. Jest to woda, która po mechanicznym i chemicznym oczyszczeniu płynie w naszych kranach. Uczniowie mogą za pomocą wcześniej przygotowanych filtrów kilkakrotnie przefiltrować próbkę wody i porównać z próbką początkową. Doświadczenie to przybliży im jedną z metod uzdatniania wody pitnej. Celem tego zadania jest uświadomienie uczniom stopnia zanieczyszczenia

Wisły na odcinku Warszawy (i nie tylko) oraz podjęcie działań w celu ochrony wód i ograniczenia jej zużycia. W tym momencie uczniowie powinni zaproponować swoje pomysły, jak chronić wody rzeczne (np. prysznic zamiast kąpieli w wannie, zmywanie w misce, a nie pod bieżącą wodą, szczelna instalacja, podlewanie roślin konewką, a nie nawadnianie węzem ogrodowym).

Zadanie 4. Znaczenie rzeki dla Warszawy i jej mieszkańców – skarb czy problem?

W zadaniu tym można zastosować metodę metaplanu, który jest graficznym zapisem dyskusji.

Uczniowie pracują w kilkusobowych grupach. Odpowiedzi na pytania i problemy postawione przez nauczyciela wpisują na bieżąco do uprzednio przygotowanego wzoru graficznego.

Warszawska Wisła – skarb czy problem?	
<p style="text-align: center;">Jak jest?</p> <p>Brzegi rzeki są puste. Zatrutowana przez dziesięciolecia Wisła przestała przyciągać warszawiaków. Upadła żegluga, wegetują ośrodki sportów wodnych. Obetonowane nadbrzeże nie pełni funkcji bulwaru ani przystani. Zasypane śmieciami i gruzem plaże zarosły krzakami. Rzeka zwężona żelbetonowymi tamami żłobi swoje dno, przez co latem wysychają porty. Rzeka, piaszczyste plaże, zieleni i śpiewające słowiki w środku miasta – to prawdziwy skarb. Wisła i jej brzegi są siedliskiem życia rozmaitych roślin i zwierząt oraz korytarzem ekologicznym.</p>	<p style="text-align: center;">Jak powinno być?</p> <p>Brzegi Wisły zagospodarowane. Latem funkcjonują liczne plaże, baseny odkryte, a zimą – lodowiska. Historyczne porty tętnią życiem. Pełnią funkcję turystyczną i transportową. Woda w rzece jest czysta z dużą ilością ryb. Nadwiślańskie parki przyciągają warszawiaków na spacer i rodzinne pikniki. W jednym z portów znajdują się zabytkowe statki, łodzie i barki, na których prowadzi się projekty edukacyjne i kulturalne – są żywą lekcją historii dla dzieci i młodzieży.</p>
<p style="text-align: center;">Dlaczego nie jest tak, jak powinno być?</p> <p>Zanieczyszczona Wisła odstrasza warszawiaków. Zwężone koryto rzeki nasiliło procesy erozyjne, przez co utrudniona jest żegluga po rzece. Brak zainteresowania inwestorów tym obszarem. Mieszkańcy Warszawy większość czasu spędzają w pracy, przed telewizorem, komputerem i nie odczuwają potrzeby posiadania takich atrakcji w mieście. Brak środków finansowych na zagospodarowanie terenów nadwiślańskich.</p>	
<p style="text-align: center;">Wnioski</p> <p>Należy budować i modernizować oczyszczalnie ścieków w celu ochrony wód Wisły. Trzeba podejmować działania w celu zmniejszenia zużycia wody. Władze stolicy powinny szukać środków i inwestorów gotowych przywrócić koryto rzeki i tereny nad Wisłą do stanu umożliwiającego rozwój turystyki i rekreację. Należy chronić naturalne krajobrazy w centrum miasta.</p>	